

F. M. DOSZTOJEVSZKI

ÚJABB ELKÜLÖNÜLÉS¹

AZ ANNA KARENINA NYOLCADIK RÉSZÉ

Újabban a művelt oroszok közül sokan rákaptak arra, hogy így beszéljenek: „Miféle nép? Én magam is a nép vagyok.” Az *Anna Karenina* nyolcadik részében Levin, a regény szerzőjének kedvenc hőse, azt mondja magáról, hogy *ő maga is a nép*. Ezt a Levint valahogy korábban, amikor az *Anna Karenináról* beszéltem, „tisztaszívű Levinnek” neveztem. Miközben továbbra is ugyanúgy hiszek a tisztaszívűségében, nem hiszem, hogy ő is a nép lenne. Éppen ellenkezőleg, most már látom, ő is milyen előszeretettel igyekszik elkülönülni. Erről akkor győződtem meg, amikor elolvastam az *Anna Karenina* azon nyolcadik részét, amelyről már beszéltem júliusi–augusztusi naplóm elején. Levin mint tény természetesen nem valóságosan létező személy, hanem csupán a regényíró képzeletének szülötte. Mindazonáltal ez a regényíró – aki hatalmas tehetség, jelentős elme, valamint a művelt Oroszország által igencsak nagyra becsült ember –, szóval ez a regényíró ebben az ideális, vagyis kitalált alakban részben saját, a mai orosz valóságunkra vonatkozó nézeteit is ábrázolja, ami mindenki számára nyilvánvaló, aki ezt a nagyszerű művet olvasta. Ily módon, amikor a nem létező Levinről mondunk ítéletet, egyúttal az egyik ma élő legjelentősebb orosz embernek a mai orosz valóságunkról kialakított, most már valóságos nézetéről is ítéletet mondunk. Ez pedig már komoly tárgy az ítéletalkotás számára, még a mai, olyannyira zajos korban is, amely igencsak telítve van hatalmas jelentőségű, megrendítő és gyorsan váltakozó valóságos tényekkel. Ennek az oly jelentős orosz írónak a nézetei, és éppen egy ilyen, minden oroszot olyan nagyon érdeklő ügyben, mint amilyen a minden orosz emberre kiterjedő általános nemzeti mozgalom a keleti kérdés kapcsán az elmúlt két évben, pontosan és végleges formában művének ebben a nyolcadik, utolsó részében fejeződtek ki, amelyet a

---

¹ A tanulmány eredeti megjelenési helye: DOSZTOJEVSZKI, Fjodor Mihajlovics: *A történelem utópikus értelmezése. Tanulmányok*. Szerkesztette: Sisák Gábor. Budapest, Osiris, 1998. 91–93. FILIPPOV Szergej – SISÁK Gábor: *Jegyzetek*. Uo. 219 – K. K. szerk. megj.

Vö. uo.: Eredetileg *Az író naplója* 1877. évi júliusi–augusztusi száma II. fejezetének 1. alfejezeteként jelent meg. A fordítás a következő kiadás alapján készült: ДОСТОЕВСКИЙ, Ф. М.: *Полное собрание сочинений*. Т. 25. Ленинград, 1983. 193–194.

Russzkij Vesznyik szerkesztősége elutasított, minthogy a szerző elvi álláspontja eltért a szerkesztőségétől, és ez a rész most, a minap, önálló kis kötetként jelent meg. E felfogás lényege, amennyire sikerült megértenem, elsősorban abban áll, először is, hogy ez az egész úgynevezett nemzeti mozgalom korántsem talál együttérzésre a nép körében, sőt a nép egyáltalán nem is érti, hogy miről van szó; másodsor ezt az egészet szándékosan találták ki, kezdetben bizonyos személyek, majd az újságírók folytatták a dolgot, azzal a számíttással, hogy kiadványaikat így többen olvassák; harmadszor az összes önkéntes helyét vesztett, részeges vagy egyszerűen ostoba ember volt; negyedszer az orosz nemzeti szellem egész ezen úgynevezett fellendülését a szlávok ügyéért nemcsak hogy bizonyos személyek találták ki szándékosan, majd a megvesztegethető újságírók folytatták a dolgot, hanem ez a hamisítás, úgy mond, magukkal az alapokkal is ellentétesen történt... És végül ötödször minden, a szlávok által elszenvedett barbár tett és kegyetlen kínzás nem képes bennünk, oroszokban, felkelteni a szájalom közvetlen érzését, és „ilyen közvetlen érzés a szlávok szorongattatása iránt nincs, és nem is lehet”.² Ez utóbbi végérvényesen és kategorikusan jelentetik ki.

Ily módon a „tisztaszívű Levin” az elkülönülést választotta, és eltérő álláspontra helyezkedett az orosz emberek óriási többségéhez képest. Nézete mellelleg egyáltalán nem új, és nem eredeti. Tavaly télen nálunk Pétervárott nagyon is kapóra jött volna, és igencsak tetszett volna sokaknak, akik csaknem teljesen így gondolkoznak, és akik társadalmi állásukat tekintve korántsem utolsó emberek. Éppen ezért igen kár, hogy a könyvecske egy kissé késve jelent meg. Vajon mi az oka Levin ennyire komor elkülönülésének és mogorva félrehúzóadásának – meg nem mondhatom. Igaz, ez egy szenvedélyes, „nyugtalan”, mindent analizáló ember, és ha szigorúan ítéljük meg a dolgot, olyan ember, aki semmiben sem hisz önmagának. Ugyanakkor ez az ember mégiscsak „tisztaszívű”, ehhez határozottan ragaszkodom, bár még elképzelni is nehéz, miféle titokzatos, néha pedig egyenesen nevetséges utakon képes behatolni nemegyszer a legtermészetellenesebb, a legmesterkéltabb és a legképtelenebb érzés is némely, a legnagyobb mértékben őszinte és tiszta szívbe. Mellelleg, itt jegyezném még meg, bár sokan állítják, sőt én magam is világosan látom (ahogyan már fentebb említettem), hogy Levin alakjában a szerző sok mindenben saját tulajdon meggyőződését és nézeteit fejt ki, majdhogynem erőltetetten és eközben néha még nyilvánvalóan a művészi kifejezés rovására is, de Levin alakját, úgy, ahogyan a szerző ábrázolta, egyáltalán nem keverem össze magának a szerzőnek az alakjával. Bizonyos fokú keserű értetlenséggel mondom ezt, mert bár sok minden, amit a szerző Levin alakjában kifejezett, nyilvánvalóan csupán egyedül Levinre mint művészileg ábrázolt típusra vonatkozik, de mégsem ezt vártam egy ilyen szerzőtől!

Sisák Gábor fordítása

---

² Vö. TOLSZTOJ, *Lev: Anna Karenina*. 2. k. Fordította: Németh László. Budapest, 1978. 379.